

STRUJOPISI PUTOSVIJESTI

Ivan Kutnjak, OD LAPORA DO PRAPORA, Općina Sveti Juraj n&B, 2019.*

*Putopis je obolio od podmukle, smrtonosne bolesti: dosadan je.*** Tako vele organizatori Regionalnog natječaja “Spasimo putopis”, voditelji Kluba putnika iz Novog Sada. Teško je procijeniti koliko su uspjeli u svome naumu spašavanja putopisa, ali Ivan Kutnjak svojom je novom knjigom *Od lapora do prapora* svakako ponudio putopise koji nisu dosadni, kao i barem jedan od recepata kako putopis – spasiti. Nasreću, prepoznali su to otprije već članovi stručnog povjerenstva jedine prave nacionalne putopisne smotre, Natječaja za hrvatski književni putopis, koji se već 13 godina održava u okviru Dana Franje Horvata Kiša u Loboru, u organizaciji istoimene tamošnje udruge i one krovne, Kajakvaskog spravišća iz Zagreba, a gdje su četiri Kutnjakova putopisa (od sedam koliko ih je u knjizi) dosad već bila nagrađena.

Doista, naporno se već, uvijek i iznovice, čuditi (pa brzo začoriti) nad hrvatskim putopisima u kojima autori i autorice tako umilno i ekstatično poetiziraju prirodne ljepote propuтованиh predjela, pripadnu kulturnu i povijesnu baštinu, simpatične osobitosti “naših ljudi i krajeva”, poljoprivrednu proizvodnju te gastronomsku i napose enološku ponudu njihovu. Kao da žive u 19. stoljeću (autori, ne poljoprivrednici), a ne u stoljeću koje je naslijedilo 20., ono koje je dekonstruiralo sve vrste tekstova; osim, očito,

hrvatskog putopisa. Ivan Kutnjak stoga u svojim putopisima nudi nešto sasvim drugačije, za mnoge – čak i šokantno.

Pa i sâm lijepo kaže, već u prvom putopisu, “Woodooderine”:

Što je hrvatski putopis danas – kada se književni rodovi i vrste zatvaraju u svoje obore: političke, svjetonazorske, generacijske, razlogaške i bezrazlogovske, post- i prethodničke, mogulske i arhijerejske, iseljeničke i useljeničke s pogledom na bostan, utamničene u kavezima izdavača i davitelja preprodavača, hrvatski putopis kao spasonosna, univerzalna farmakološka formula za kolabiralo truplo tiskane riječi u Hrvata. Dok se intimna drama velike podravske i hrvatske književne ličnosti uvodi u kanalice šarlatanske suvremene kratke proze kao anagram jedne sveopće izgubljenosti i kraha teksta na dnu čovjekova mozga.

Veliki pisci hrvatski!? Ma koji? Gdje?

(Ne znam, valjda su pozaspali “po dragomu kraju”.)

E sad, kada bi Ivan Kutnjak bio kalkulant, jedan od mnogih naših književnopromidžbenih opsjenara, onda bi knjigu otvorio (a ne ga stavio potkraj nje) naslovnim putopisom, britkom odom Murskom Središću, Gradu Rudara. I da, udivljeni čitatelj rekao bi da je to sjajno, pre-

* Tako piše, u duhu Kutnjakove poetike, dok na klapni piše n@b (ukratko: Sveti Juraj na Bregu).

** <http://www.klubputnika.org/zbirka/zbivanja/4171-konkurs-spasimo-putopis>

gnantno, lucidno te ispisano upravo krležijanskim rečenicama. I jest. I taj je putopis iskorak. Ali potom bi se čitatelj zbio onime što slijedi, jer taj je putopis u (kon)tekstu knjige tek "konzervativnija" iznimka. Svi ostali znatnije odskaču od svega dosad viđenog i čitanog u ovom žanru u nas. Rečenice, naime, drugdje nisu krležijanske, nego bi se mogle nazvati – joyceovskima. Pristup je daleko od retrospektivnog, nego je introspektivan; nije sinoptički, nego temeljito poetiziran, prepusten gotovo hipnagogičkom nizanju jezično-semantičkih asocijacija, ponajviše na verbalodističkoj i grafostilističkoj ravni. Dakle: *Alkemija jezika i ezoterično umijeće kombiniranja* – volim citirati tu sintagmu Gustava Renéa Hockea, a ovdje je ona itekako primjenjiva.

Takav je pristup u Kutnjaka otprilike poznat iz njegovih vrhunskih (u prvom redu kajkavskih) pjesama. No pjesma, ma koliko slobodno formirana bila, ima svoja nužna (formalna) ograničenja; ako ništa drugo, ne može teći kao proza, dok Kutnjakovi putopisi čine upravo to: teku strujom svijesti, tokom svijesti. To su putopisi strujosvijesti, ili: strujopisi putosvijesti.

Nije se lako probijati kroz tu struju i tu svijest, kroz taj *put* i taj *opis*. Neki efekti izmiču razumijevanju, tumačenju. Neki su, naravno, uspjeliji, neki manje (no tako je, što god tko rekao, i u *Uliksu*). Vrijedi izdvojiti neke signifikantne. Npr.: *nad morjem... Nadrljanskim; Litrano; rekup(l)eracijâ; Svetskoga (k)Uma; Okoli šijeka zvuzlan; sa štreke čamac-capajebo; zemlje vid; dok je Kardinal iz Pribića bio više laik (od: lajkati, lajkam; fase bugh) nego klerik*. Istovremeno, neki: *Proizvode svašta – od "šprica" goričnih, cetrada kamionskih, ventila za becikline, drotora za rotore, žlebekof za kroveke i krovurde, športskih dvorani i olimpijskih medalji, lovačkih kapelici, narodnih festivalof, šatelitskih anteni, pa onda valda i šatelitof na koje se morebiti one priheftati imaju, špricerof na lešo pa do vinskih i literarnih sejmfof tj. mesapof tj. knjig tj. pablik akacij, izvornih pučkih popefki i psalmof, pa do kožnih jakni. Osim onih od vepra. A mortik i to. Nigdar se ne zna.*

Osobno mi je pak najdojmljiviji kratak no beskrajno inventivan štos da Zvonko Kovač *dijeli Part-ljičevu sudbinu*. Prezime slovenskoga komediografa nije greškom razdvojeno crticom (sad se to zove spojnica, iako je ovdje razdvojnica!), jer *part* na engleskom znači *dio*, pa se, je li, *dijeli* (ne samo prezime nego i sudbina).

Mnogom dijelu čitateljstva ovi će putopisi djelovati neshvatljivo, razuzdano, nedokučivo, ali oni to i žele biti: laporni, a nekima oblaporni, praporni, a mnogima prijeporni. No tko je ikad rekao da književnost ne smije biti zahtjevna, zbunjujuća, kompleksna, hermetična, zakučasta? Mato Lovrak? Sigurno, ali književnost se ne piše samo za djecu, a niti samo za one kojima je najveći intelektualni domet *Život na vagi* ili ono što marljiva Cornelia von Benyovsky et Schoshtarich posadi što u vrtu, što u vazi. Za *re-aklamaciju* Kutnjak ionako veli da ga treba *vuzvati na št. No 9158 933*. Nije dao predbroj, pa ću ja: 098.

Kutnjakovi putopisi su, prije svega, (iz)vr-sni književni izazov. Napokon – Bogu hvala!

Reknimo i to da je knjiga lijepo opremljena, moderno, baš modernistički a ne postmodernistički, tako da je naslov na koricama potpuno nečitljiv, a što se, očito, i htjelo (treba cijeniti dosljednost). Ima točno stotinu stranica finog tiska (srećom) velikih slova čitljivog fonta i dostatnog proreda. Na međunaslovnici svakog putopisa počinje teći prva rečenica, a onda se naprasno prekida, taman da te zbuni, što također nalazim zgodnim. O, da – nije dosadno!

Na klapnama se navodi da se svojim loborskim (zapravo: nacionalnim putopisnim) nagradama autor svrstao *uz bok najuspješnijih suvremenih hrvatskih putopisaca*, pa neke od njih i poimence navodi. Mislim da bi se navedeni, *vice versa*, mogli barem jednakomjerno pohvaliti što su se svrstali uz bok Kutnjakov, pa eto, ovime sa zadovoljstvom pružam osobni primjer/prinos tomu.

Denis Peričić